

З-905-з.п
88096

ЗРОСТАННЯ

ЗБІРКА ПОЕЗІЙ

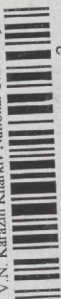
А. КОПШТЕІН
М. ЗІСМАН
П. ДОРОШКО
Г. ПЛОТКІН

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО

ЦІНА 2 КРБ.
ПАПКА 40 КОП.

ДЕРЖ
БІБ
ЛІОТЕКА
У М. ДАВ

V.N. Karazin Kharkiv National University

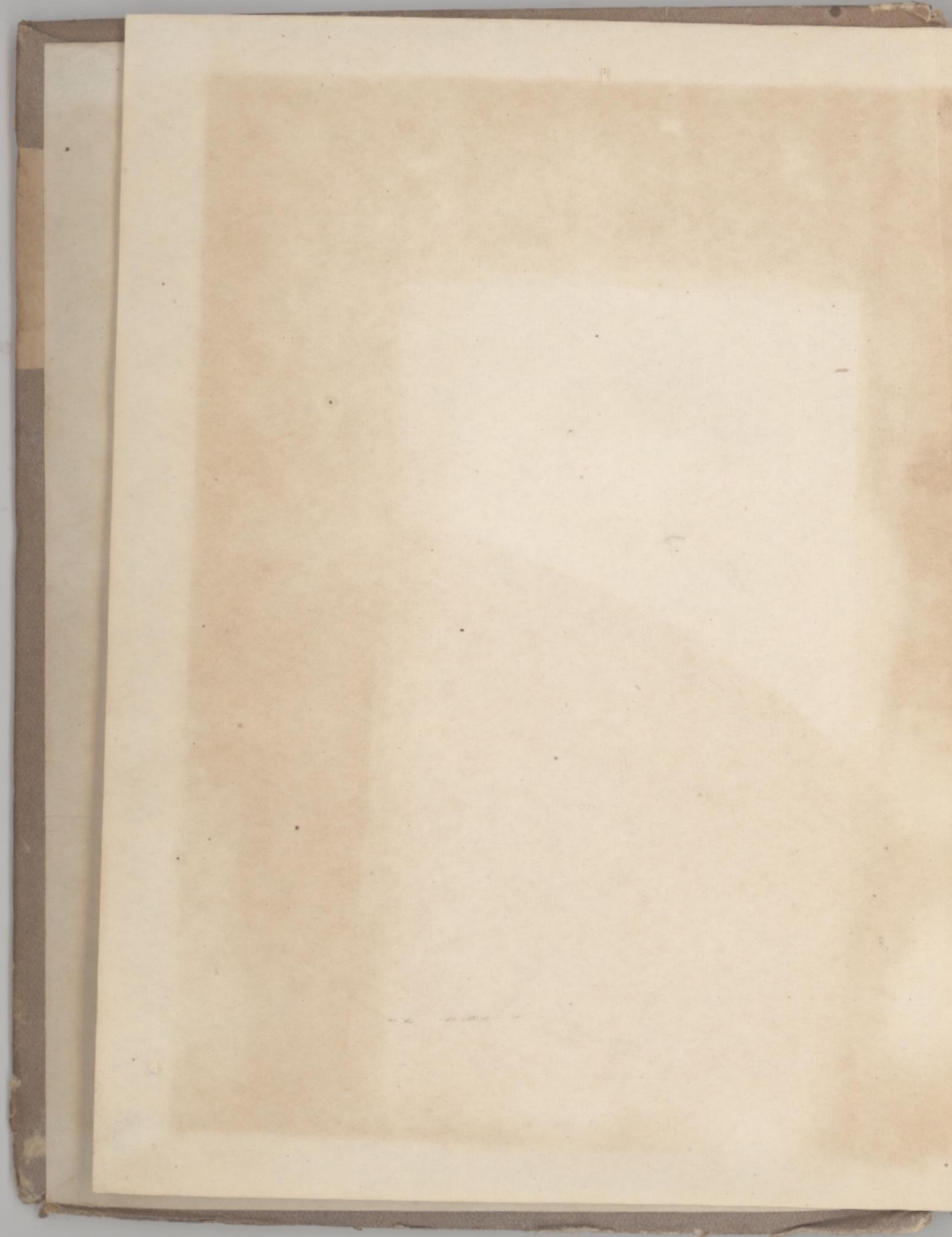
00573682

2

15
B

ПРОТАНИИ

ВІРКА ПОЕЗІЯ

АРОМ КОШТЕЙ
МАРКО ЗІСХА
МАРКО КОШКО
УРОМ КОШКІН

ДЕРЖАВНА ЛІТЕРАТУРНА ВИДАВНИЦЯ
КИЇВ - 1924

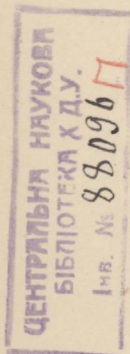
121

3-905-3.17.

ЗРОСТАННЯ

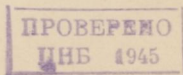
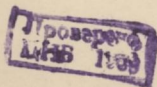
ЗБІРКА ПОЕЗІЙ

АРОН КОПШТЕЙН
МАРКО ЗІСМАН
ПЕТРО ДОРОШЕО
ГРИГОРІЙ ПЛОТКІН

98

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО
КИЇВ • 1935

Редактор МИК. НОВИЦКИЙ. Художник М. БЛАНК, Техник С. ВЛОКНЬ.
Корректор ВОРОНИНА

ВЕРХНЯЯ ПОЛКА
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ

ВЕРХНЯЯ ПОЛКА
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ

ВЕРХНЯЯ ПОЛКА
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ

ВЕРХНЯЯ ПОЛКА
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ

ВЕРХНЯЯ ПОЛКА
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ
ПОД ПОЛКАМИ

АРОН КОПШТЕЙН

Я никому не пишу,
И пишу столько жажу
Писать, что не могу
Меня тут жаль.
Свое сердце отдаю
Земле, которая меня.

Вот — и пишу.

Проще

Меня, как сердце, любить,
Земле, которая меня
Именно так.

Полное собрание сочинений
А. С. Пушкина
Том 10

ВНЕШНЯЯ ПОДА

ГОРЛІВСЬКИЙ ПЕЙЗАЖ

Я вихожу на вулицю,
Я бачу вторований шлях.
Повітря до мене тулиться,
М'яко гуде земля.

Свіже морозне повітря...
Зорі летять по вітру.

Вітер — не вітер.

Просто
Мороз, мов перкаль, хрумтить.
Дерева низького зросту
Невпинно чекають мети.

Навіть у цьому морозі —
вона,
Обов'язкова, дзвінка весна.
Навіть у цьому морозі.

Поглянь
На шахти й місто оте.
Воно влетіло в донецькі поля,
Пробігши
крізь
степ.

Поглянь на хатку —
не дім — діра,

Покірна усім вітрам.
Усім вітрам, усім сторіччям...
Ми не забудемо й на мить...
Вона стоїть як протиріччя,
Як звинувачення стоїть.

Вона стоїть.

Та ми не стоїмо.

В шахтюрів — врубівки.
В ливарників — опоки.
Ми ведемо її до перемог
Найкращу, найрухливішу епоху.
В будинку Рад — будують поверх п'ятий,
А в третім поверсі працюють вже давно.
Так, па ходу, в роботі виростати,
Щоб далі знов рости, і знов, і знов.

Одкривайте двері та віконниці,
Піднімайся, Горлівко ясна!
Це стає гаряче димне сонце
Над тобою,
наді мною, над

Усіма.

Прискорюючи крок,
Шахтарі виходять на коток.
День — вихідний.

Поспішайте, дівчата,
Хлопці, виходьте.
Прямуйте сюди.
Чекає ковзанка.

Треба почати
Різати дзеркало синьої води.
Хай не плешуть:
— Не стійте на кризі,
Крига провалиться.

Мужність живе.
Слухайте:
ми ростемо без кризи,
Наша лінія — тільки вверх!
Драстуй, сонце!

І ти з нами.
Вітер крила
простяг.
Ми вітрами, ми піснями
Зустрічаємо життя.

* * *

Уходять з неба зорі, мов з парад.
Лютневим вітром холодить лице.
Вона зростає, штурмова бригада,
Робоча Горлівка.

І, отже, це
Лише початок.

Тільки настанова,
Робітний задум.

Це — одна із рис
Донбаса пролетарського, сталюого,
Що виростає —
вглиб, і вшир, і ввись.

1933 р.

ШЛОЙМЕ - ДОВІД КАПУЛЕР

Зимовий вечір —

осінній вулей.

Він гуде, розповзається вшир ...

Зустрічає мене Капулер,

Найзразковіший бригадир.

(Так триває наша розмова.

Так години над нами летять).

— Розкажи мені, Шлойме - Довід,

Про шахтарське своє життя.

(А над нами зоря за зорею

Поспішають кудись по одинці).

— Скільки обрїв у єврея,

Що виріс в Єрусалимці?

Скільки обрїв?

Тільки втома

Від життя,

що минуло б, мов сон.

А тепер чекають на Шлойму
Необмежені горизонти
Й сто сімнадцятий горизонт.
Я про шахту тебе питаю —
Розкажи, як, дужі й стрімкі,
Три коньки — на - горá вилітають,
Стопудові, веселі коньки,
Як твоя комсомольська група
Набирає досвід віків.
Хай не раз ще з'єднаються вкупі,
Хай не раз ще покриються струном
І біла, і жовта блакить,
Як єднались вони донині.
Шлойме - Довід! Міцніє Донбас,
Бо республіка Рад — Україна —
Непохитно гартує нас.
Ми додому вертаємо знову
(Так закінчивсь буденний день).
Ми співаємо, Шлойме - Довід,
Шахтарських дзвінких пісень.
Ніч холодне обличчя тулить,
Сон підходить і обгорта.
До побачення, Шлойме Капулер
Бригадир,
ударник,
шахтар.

1933 р.

КІНЕЦЬ ЛЮТОГО

Все свідчить про весну.

І навіть,

Коли востаннє падав сніг,
Його зустрів, немов заграва,
Весінній, переможний сміх.

Остання хуртовина горне
Останній сніг.

Сліпа крупа,
Від вугільного пилу чорна,
Широку стежку засипа.

Все свідчить про весну.

А ти

Стоїш. І день — похмурим муром.

Сніжинки падають понуро
На плечі, кріпкі і круті.
Суворі губи роздіпи.
Скажи — ти зайвий сум розвієш.
Ти мабуть, коногоне, мрієш
Про Чорномор'я і степи.
Легеньким вітром з моря тягне.
(Твої думки — мов кораблі)...
Селянський сину!

Руки прагнуть.
До жирної землі.
Але ти вирішив. Не зрадиш.
(А вулиця тобі тісна).
Свою ізотівську бригаду
Не заплямуєш, хоч... весна

А втім, вона і на Донбасі,
Весна твоя...

Ти подивись,
Як бурульбашки, час од часу,
Ламаються — невпинно вниз.
Не нам повторювати тупо:
«Весна мине»...

Горить зоря.
Весна проходить по уступах
І знов виходить на - горá.

1934 р.

ДО ЦИКЛУ «ЛІРИЧНА БІОГРАФІЯ
ШАХТАРЯ В. А. КРАВЧЕНКА»

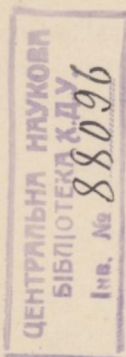
Гаразд. Поговормо про все, як
Зростали батьки і сини.
Тонула незграбна Расся
В казьонках, в дощу, в осені.
Гаразд. Поговормо про все ми.
Я в серце твоє зазірну.
Вдивляються очі поеми
В одвічну глуху долину.
І от я іду і повторюю,
І от я підношу, мов стяг,
Твою неповторну історію,

Твоє надзвичайне життя.
Життя — не порожня порода,
Життя — антрацитний вогонь.
І молодість знову проходить
Від серця старого твого.
І от я вихожу на шлях твій,
Іду проти вітру, щоб ми
Завчили історію шахти,
Рвучку (... динамітні громи ...).
І далі піду я,

бо знаю!

Як ранок над нами встає,
Я серце на серце рівняю,
Щоб серце відчути твоє.

1933 р.

РЯДКИ ПРО МУЗИКУ

Слово честі, не базікаю,
А говорю я про те,
Як із радістю - музикою
Наша молодість росте.
Піднімайся, молодосте,
Наче вітер — навшпиньки.
Прислухайся, молодосте,—
Он літають літаки.
Ген вони літають високо
Над масивами води.
... Хто таке хороше вишукав,
Кинув звуками сюди.

Хто це серце наче виспівав
В пісні радісній, простій ...
Літаки літають високо,
Зал заслухався, застиг.
Наша радість не прихована,
Не сумує вся доба.
Здрастуй, Людвигу Бетховен,
Здрастуй, Модарт, здрастуй, Бах.
Наша радість в пісню вилилась,
Радість,

стримувана віки ...

Вчора на концерті Гілемьса
Записав я ці рядки.

1933 р.

ВИСТУП НА ЗБОРАХ ТАТАРСЬКОЇ БРИГАДИ

Салям!¹ Це єдине слово, що я його знаю гарно.
Салям! Це єдине слово у тисячі слів вироста.
Коли я прийшов до вас, ви читали газету «Udarnik».
Коли я прийшов до вас, ви дочитували «Proletar»².
Ми зайшли до вас і одразу хотіли вийти —
Така була тиша. Й тільки — шерх сторінок.
З дивізіями російських і українських літер
Ваш «яналіф» крокує в один — більшовидький — крок.
І літери розгорталися, і літери виростали,

¹ Привіт.

² «Udarnik» і «Proletar» — татарські газети, що виходять у Горлівці та Сталіноному.

І вони життям набухали й кликали до боротьби.
Це з трибуни сімнадцятого з'їзду товариш Сталін
Для вас і для всіх — програмну доповідь робив.
Він говорив про Татарію, він говорив про

Херсонщину,

Він говорив про вугілля і про метал говорив...
До гуртожитку влітали теплі подихи сонячні,
Передвечірні проміння весняної пори.
Й твердо ви пам'ятали: місце в бою усталене.
Треба, щоб кожен в бою виростав.
Ви поклялися вчитись у вожда і товариша Сталіна.
Це вирішила бригада. І вирішив кожен шахтар.
І ви татарською мовою обговорюєте виробплани,
Щоб їх завзято виконувати. Й слава про вас

дзвенить.

І ви не покладете на ударну Татарію плями,
Колгоспники з третьою сотнею напористих

трудоднів.

Вечір. В цей час по мечетах мулли промовляють

казання,

Про те, що «страшіться невірних», «бійтесь ворожих
сердець».

Ви приїхали з Башкирії, ви приїхали із Казані,
Щоб зміцнювати Україну, щоб зміцнювати СРСР.

І нашої любові до нашої партії злива,

І нашої відданості товаришу Сталіну мур —

Розтопить, розчавить зрадників — усяких Султан -

Галієвих,

Вінниченків, Троцьких та інших продажних петлюр.
Татарів, руських, євреїв — нас єднає ім'я «ударник».
Українці й татари пишаються з імени «пролетар».
Салам! Це єдине слово, що я його знаю гарно.
Салам! Це маленьке слово у тисячі слів вироста.

Гуляв, і вітер, і зима «Вісочка»,
І сонце, що тіло зморожено в стелі,
І зима-холод і зима-ХІЗ —
Це час, про який не пишався «пролетар».
Ми сонце у висторженій рук беремо,
На сідок напівмилі мішки беремо.

(Висхідна мелодія)

Салам! Салам! Салам! Салам!
Салам! Салам! Салам! Салам!
Та засну, чекати снігів,
Біля станиці просидіти доз.
(Висхідна мелодія)
Гуляв, і вітер, і зима «Вісочка»,
І сонце, що тіло зморожено в стелі,
І зима-холод і зима-ХІЗ —
Це час, про який не пишався «пролетар».
Ми сонце у висторженій рук беремо,
На сідок напівмилі мішки беремо.

З ЛІРИЧНОГО БЛОКНОТУ

(Початок роботи у друкарні)

Восени синіє перший ранок,
Електрична лампочка горить.
Впали на квадрати перших гранок
Блиски першої зорі.
Сім годин.

Та вже не місце сну.

Терміново —

книжки про весну.

В жовтні починається весна.

(Вартість пісень)

І ватри, і вітер, і звіти «Вістей»,
І сонце, що тісно вмонтовано в степ,
І ясно-далекі гудки ХІІЗ —
Це час, про який не напишеш «повзе».
Ми сонце у пригоршні рук беремо,
Як свідок напевних мідних перемог.

(Поворот із відпустки)

Скільки станцій, скільки полустанків,
Скільки віт вривається в окно.
Ти заснув, чекаючи світанку,
Біля станції проснувся знов.
А колеса поспішають, наче
Гуркітливі кличуть їх мости...
Ти сидиш,
 чекаєш нетерпляче,
Прислухаєшся уперто ти,
Що говорить він, тривожний, жаркий,
— Цей колісний безнастанний код...
— Спи,— кажу я,— спи. Уранці — Харків,
Завтра знов підеш на свій завод.

Відпочив. Пружинять м'язи хрустко.
Цех гарячий ти почувеш знов.
— Спи,— кажу я,— досипай відпустку...

Сповнене просторами вікно.

1938 - 34 р.

МАРКО ЗІСМАН

Помилка: листе вирло зростає,
Червоне дного палає з рибинам.
Мой думка не зникає з мого,
Як не спавать старі срібні хари.

Вони кличуть і хари і дури.
Сидіть — в сніжних водогрі сави.
Моя адналі, армія диланом віру,
Солодки і солодки і гіркі.

А другі, зі з сімнадцятому, тв.
На гірних барикадах Петрограда.

Видноли. Промокать в'ем хрестом.
Цех гарячої та чотури миди.
— Сиди, — саму я, — дивний видусту...

Сказано простором миди.

1888 - 14 - 2

НА ПОСЛЕДНЕМ

ЖОВТЕНЬ

Пожовкле листя вкрило тротуар,
Червоне золото падає з рябини.
Моїх думок не зупинити плину,
Як не спинить отари срібні хмар.

Вони плывуть, і хмари і думки.
Одні — в сліпучім водограї світла,
Мов напнуті пружким диханням вітру,
Солоним і солодким і гірким.

А другі, ті в сімнадцятому, там,
На грізних барикадах Петрограда.

Путилівці ідуть на барикаду.
Скрізь вибуху ненависті метан.

Минає час. Давно вже одлунав
Останній постріл коло Перекопа.
Товариш мій, усмішкуватий хлопець,
Працює на колгоспівських ланах.

В моїй руді — його завзятий лист.
Від нього дух — сочистої пшениці,
Від нього — шіт солодкий косовиці,
Його слова — коси рішучий блиск :

«Куда не йдеш, хвилюються хліба,
По шию тонеш в морі золотому ...»
Чуже йому, незрозуміле «втома»
Він заступив рішучим — боротьба !

Я думаю : який щасливий ти
І ми також, товариші і друзі :
Нас всіх зв'язав міцний роботи вузол,
Зв'язала спільність нашої мети.

А день дзвенить, як молодість, співа,
Як вітер у нарядженім ранговті.
Крокує вулицями шумний Жовтень —
Пісні, промови, вигуки, слова.

Так, одшумів огненний ураган,
Замість гармати — пневматичний молот,
А на заводах робітнича молодь
Змагається, щоб виконати план.

Я думаю, які щасливі ми,
Сини колгоспу, фабрики і рудні:
Новим життям струмують наші будні,
Проймає світла радість кожну мить.

На повні груди вулиця співа,
І скрізь товариші мої і друзі.
Зв'язав усіх нас нерозривний вузол —
Епоха і висока і нова!

Київ, 1983 р.

УРОЖАЙ

Плаває сонце у просторі чистому.

Ані хмаринки — блакить.

Долі схилившись під сочистими

Зернами,

хвилями золотистими

Буйво колосся шумить.

Сонцю, пишайся, що зерна наллялися

Твоїм животворним теплом

І соком чорноземлі.

В праці, у галасі

Жнив

ситі стебла, як висохлі галузі,

Скоро поляжуть зерном.

Сонце чатує

і хмарам заказано

Шляхом блукати небес.

Скоро комбайни мідними каркасами

Вийдуть на ниви, щоб дужими м'язами

Зняти, врожаю, тебе.

Вітер грайливий дзвенить між колоссями,

Свіжий, як наше життя.

Скоро вже разом із ранніми росами,

З радістю, палом, серпами і косами

Прийдуть шеренги звитяг.

Шепче колосся:

«Ми носим з зусиллями

Наші головки важкі.

Бачиш, колгоспнику, як обважніли ми,

Никнемо перлами долі дозрілими,

Ждемо твоєї руки».

Стигни, врожаю мій!

Радості соками

Я наливаюсь, як ти!

Скоро тебе ми зберемо

широкими

Махами рук і машин,

і потоками

У лантухи потечеш, золотий,

Бачу, врожаю :

в святковому гомоні.

Рушимо валками в путь,

В місто,

а там — з прапорами червоними

Робітники вже струнками колонами

Нас привітати ідуть...

Бачу, як замість хатини старенької

Хату поставив нову.

Жінка в колгоспній читальні щовечора,

Всю посилаю до школи малечу я,

Вчувся, заможню живу...

Стигни, врожаю мій !

Радості соками

Я наливаюсь, як ти.

Скоро тебе ми зберемо

широкими

Махами рук і машин,

і потоками

У лантухи потечеш, золотий.

Київ 1933 р.

О С І Н Ь

Сатурн замкнувся в свої срібляні кільця,
Фероній снув, і спав Максимільян.
Тут — осінь в бойовий пливла туман
І дохлий джміль гойдався на висхлій гілці.
А навкруги курились купи згарищ
І бур'яном захрясли межі піль,
І на руках в мене хрипів товариш —
Він марив про дружину, дзвін топиль ...
Я імени його не знав ніколи,
З Ельзаса він чи Шлезька — не питав.
Відчув я тільки:
 шкарубкі, холоди
Долоні рук його ...

Пройшли літа...
Сьогодні знов згадав його обличчя
У корчах мук...

Чорноземлю суху...
Златава осінь.
Журавлі курличуть,
Летять ключами в сонячну югу.
І ось я знов на тому місці.

Тільки
Не згарища кругом, не бур'яни —
Під яблуком сочистим гнеться гілка
І ситим житом дихають лани.
Я бачу тракториста.

Як уміло
Стерном керує молода рука!
Я бачу: дівчина тримає вила, —
Робота їй солодка і легка.
Дзвенить коса.
Зрізаю стебла дужі,
В'яжу снопи і згадую твої
Холодні руки, невідомий друже.
Коли б ти бачив наші врожаї,
То, певен я:

«За них умерти варто, —
Сказав би ти, —
Віддять по краплі кров».
Тепер кордон чатує чуйна варта,

Щоб ворог комунізму не прийшов.
У серці біль і гордість...

А тополі —

Їх дзвін, як і колись, пливе в туман,
Приходить осінь трудова на лан —
Тамує радість спогади і болі.

Київ, 1933 р.

БАЛАДА ПРО ДВОХ СОЛДАТІВ

М. Лейбман

I

Вулицями тихими ідуть солдати,
Каски і багнети на сонці — блиск.
Раптом лунає команда: «Співати!»
Спів через віндя кварталів поливсь.
Смутно, самотньо солдатам в поході,
Спогади тільки хвилюють серця,
Звуки тужливих, журливих мелодій,
Їх таємниць не збагнуть до кінця.
Бобе, згадай: ви сиділи у сквері;
Ти на прощання її цілував...

«Шлях нам далекий до Тіперері»...
Шлях небез ек і страждання прославсь.
Бобе, рокований вмерти, чи знав ти,
Що посилали тебе на загин,
Щоб золотої мосульської нафти
Більше загарбати міг Детердінг?
Чорні турботи лягають на карки,
Голод покинутих любих родин...
— «Гей, до побачення, лондонські парки»...
Тихо спливає нудота годин...
Йдуть ешелони. Позиції близько.
Видно снаряди, спотворений ґрунт,
Окони німецькі, окони англійські...
— Фронт...

II

Ранком в Берліні, по Унтер ден Лінден
Кроком дзвінким марширують полки...
Генріху, глибше сховай Розалінди
Погляд прощання, сумний і палкий.
«Любий, я вірю, ти вернешся з фронту,
Прийдеш крізь кулі, і газ, і вогонь».
Раптом — «співати!» — лунає команда.
Каски вогкіші стають біля скронь...
Німець в циліндрі: «Це гордість одчизни»
Німець у блузі: «Он, зліва, мій брат».
Перший: «Німецькі солдати — залізні»

Другий: «Мій Генріх іде умирати».
Генріх, що в мозку наївні думки ніс,
Якби ти знав, що безумну цю гру
Робить недосить збагачений Стіннес,
Незадоволений долею Крупп?
Пісня то тиха, то іскрами бризне...
«Щастя — далекий в тумані маяк»...
«В нашій одчизні, в любій одчизні
Мила на мене чекає моя»...

III

Ранок туманний, дороги не видно,
Деся недалеко хлюпоче ріка.
Генріх сьогодні іде у розвідку,
Міцно гвинтівку тримає рука.
Деся там англійські стоять аванпости.
«Ворог далеко. Спокійно вперед».
Раптом в тумані майнула постать —
Довгий багнет і британський кашкет.
Двоє солдатів зненацька зішлись.
Стисли судомно приклади в руках.
Зблідлі вороже дивилися лиця.
Стали в очах і ненависть і жах.
Їхні серця на момент захолили.
В кожного думка: «Оце мій кінець».
Потом холодним укрилися чола...
Брязкіт — схрестився з багнетом багнет...

«Вбити» — гарячий наказував мозок.
«Я або він» — так інстинкт їм кричав,
Та непорушно застигли в тривозі,
Лікоть до ліктя, плече до плеча ...
Стежили ревно один за одним,
Міряли, важили кожен рух,
Поглядом схоплюючи голодним
Стислі долоні і пальці рук.

IV

Двоє розвідників стрілись на Марні.
Фраза коротка — мовчання момент.
Перший сказав; «Іх ферштее гарніхтс»¹.
Другий промовив: «Ай донт андерстенд»².
В землю приклади уперлися мульку,
Німець потяг із кишені табак,
Мовчки англієць набив собі люльку,
Ссав і жував її в жовтих зубах.
Потім спокійно віддав її німцеві,
Той посмоктав і промовив: «Зер гут!»³
Здавалося кепстеном курево їм це,
Хоч і було воно — крихти і бруд ...
Раптом атака. Мов лезами — крильми,
Крає степи вогнеметами смерть.

¹ Нім.: «я не розумію нічого».

² Англ.: «я не розумію».

³ Нім.: «дуже добре».

Постріли снайперів б'ють неомильно,
Очі не кинуть приречених жертв...
Раптом помітив снайперський обер
Німця, а поруч — англійський стрілець.
«Наволоч, я покажу тобі, добре»...
Маузера витяг, всміхаючись зле...
Оком бачучим, — в матроса неначе,
Що берег зі щогли звук виглядає,
Снайпер — британський полковник — побачив
Німця, а поруч... англійський солдат...
В гімні гарматно - гранатнім чи ледве
Можна почути кожен акорд...
Клацнули глухо маузер і кольт...
Двоє іще повалилися мертві...
Четверо інші уздріли, що сталося...
Марш божевілья спинивши на мент,
Прошепотіли: «Іх ферштее алес»¹.
«Ай андерстенд»².

Майївка, 1933 р.

¹ Нім.: „я розумію все“.

² Англ.: „я розумію“.

ГОЛОС

З окраїн, країв і країн суходолу,
З провінцій Прованса, з кантонів Китая,
Від докера Дувра, матроса Мадраса,
Від слюсаря Шлезька і токаря Токію,
Із грудей мільйонів — із лав комсомолу
Наснажений юністю голос лунає.
То спалахне він, то згасне одразу,
Як струнні акорди, дзвінки і високі.

Цей голос минає державні кордони,
Суворі сторожі, дозори і вахти,
Крізь мури в'язничні і Львова і Луцька,

Крізь Шпандау башти, крізь міць Моабіта,
На вулиці світу виходять колони.
Шикуються в шеренги школи і шахти.
Поліція польська, поліція пруська
Сьогодні не вхоплять своєї орбіти.

Струмені, зливи, потоки, навали.
Кепі, кашкети, краватки криваві.
Червоні, багрянні, гарячі штандарти,
Гімни і гасла, пісні і промови.
Іде комсомолія штурмом і шквалом,
Іде комсомолія — зімкнені лави,
Іде, в бойовому злютована гарті,
Іде, до рішучого вдару готова.
Німці, французи, англійці і греки.
Есен, Ліон, Ліверпуль, Салоніки.
Чуть звідусіль солідарності голос —
Голос, що всі перейшов горизонти.
МЮД — висхідних революцій переклик,
Нашої незламності огляд великий.
Вгору кулак піднесім, комсомоле,
Ми з бойовим пролетарським рот-фронтом.

Київ, 1933 р.

ПЕТРО ДОРОШКО

Брать брата. Ни чорна я мила,
Сестра джурна жовто-рожева.
Ваша джурна жовто-рожева,
На стої чорна жовта — то ж джурна.
Я чорна я жовта. Я ж чорна жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.
— Володимир Жовта. Жовта жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.
Що ж жовта жовта жовта жовта.

НАД ТОМОМ ЛЕНІНА

Спить братва. Ніч чорніє в вікні.
Світло лампове жовто-зелене.
Вже дванадцять. Але ще не спиться мені —
На столі перед мене — том Леніна.
Я читаю. Я вчусь. Я не бачу межі,
Що б мені перетнула дорогу...
— Володимир Ільїч. Розкажи
Про життя, боротьбу, перемогу.
Зрозумію, відчую усе,
Бо слова твої рідні і наші.
Твоє ім'я, твій прапор несем,
Як на фронті боєць патронташ свій.

Лампа кидає жовтий огонь.
Світло падає тіньми зеленими.
Я читаю слова його
— Ільча —
— Володимира Леніна.
Перед мене дороги вперед — нові.
Треба йти, йти, боротись, не стати,
Значить, треба бути таким, як він,
Значить, треба у нього навчатись.
Треба йти і не знать перепон —
Знаю, — шлях цей єдиний для мене, —
Бути учнем, гідним його,
— Ільча —
— Володимира Леніна.
Йти боротись, як він, бути як
Непохитна, гранітна скеля ця,
Щоб носити його ім'я,
Бути комсомольцем - ленінцем.
Ніч чорніє. Спить люба братва.
У вікні — небо сходу зелене.
Я читаю могутні слова
Володимира
Леніна.
Вогник лампи моєї дрижить.
Спать не хочу. Здається — ще рано ...
— Володимир Ільч. Розкажи
Про велике життя многогранне.

Харків, 1932 р.

ЛИСТ БЕЗ АДРЕСИ

Мій пароплав пливе — вперед, вперед, вперед.
Лиш спогади — ніякого прощання.
На палубі братва і хвиль холодних рев,
І десь далеко пристань нам остання.

Надходить ніч. Здається, ніч звичайна,
На березі осоки шелестять.
Надходить ніч. Та я не сплю ночами,
Бо я люблю життя. Люблю життя!

І я на палубі. Шумить Десна в напрузі.
Зібралась молодь. Ніч стає густа.

Десь там у Харкові, в Чернігові десь друзі.
Я їм недавно надіслав листа.

Життя таке, немов чарівна книга,
І я в житті завжди, завжди палав...
Іх відповідь до мене прийде у Чернігів.
Я ждатиму, а поки...

Пароплав

Пливе, пливе, пливе. Вітри противні.
Гадаю, моряки б сказали — бриз.
На березі міняються картини.
Идемо вперед з вітрами у розріз.

Я знов пишу. Гуртожиток, кімнати,
Студентські дні. Робота. Сміх.
Пригадуються хлопці і дівчата
І ти між них, одвертіша за всіх.

Ти не «романтика», зустрінута на розі,
Про це скажу я друзям і тобі:
Для мене ти товариш у дорозі,
Товариш, пізнаний в роботі, в боротьбі.

Ми йшли разом. Ми працювали вкупі
Після того; як гомін війни затих,
Як одзвенів двадцятих років тупіт.
Коли країна почала рости...

Мій пароплав — в путі. Немов відгомін
Прийшов на палубу і знов затих...
Можливо, ти працюєш агрономом,
А я в путі, в далекому путі.

І спереду вогні горять іскристо,
Уже стихає пароплава рев.
Я знаю, тут нам тимчасова пристань,
А потім знов — вперед, вперед, вперед.

Іду на берег. Крок, ще крок, алеж —
Рушає пароплав — у путь, у путь!
Не знаю, де ти є і як живеш,
Та де б ти не була — щаслива будь.

4-І-33 р, с. Тупичів

ГІТАРА

Ів. Ів. Куценкові

Коли в кімнатах затихає шум
І шарудить за вікнами пороша,
Тоді я мовчки ці рядки пишу
І занотовую в студентський зошит.

Вже примуси активно відшуміли.
Січнева ніч. Середина зими.
І слово падає, як плід дозрілий
На лоно біле аркушів німих.

Та раптом коридором мов отара —
Тоді сонливість губиться в кроках,
Тоді дзвеніти почина гітара
В Іванових незніжених руках.

Акорди плинуть, до мене доходять
І тануть, мов лягаючи до ніг...
А я ніколи не сказав би — годі! —
Іграй... За вікнами кружляє сніг...

Глибока ніч. І слухають ще десь там.
А звуки важко падають до ніг...
Я відзначаю наші дні студентські,
Дні наших зим і весен запашних.

Приходить споминів далекий дотик.
Акорд стихає. Переходить в гуд...
О сьомій завтра треба на суботник
Закінчувати наш Турбінобуд.

Тепер уже Іван поклав гітару
І тиша в вікна тьмяно зазира.
Глибока ніч. І споминів примари
Одходять сонно. Устає зоря.

За вікнами над ДЕЗ'ом темінь тане.
А я не спав. Пішов на аркуш сон.
Через годину - дві студенти встануть,
І на суботник підемо разом.

За вікнами над ДЕЗ'ом темінь тане.
Надходить ранок. Ей, братва, вставай:

Підхожу я їй кажу: «Вставай, Іване,
На Юмівській чекає нас трамвай.

Вставайте, друзі, молоді радійте.
Вже доліта од ДЕЗ'у мідно гуд.
Усі разом, разом, братва, ходімте
Нескінчений чека Турбінобуд».

30. XII 1932 р.

НА КОРДОНІ

Берези. Вітер з того боку.
Берези, сосни стоять у рядах.
Холодна осінь. Осінь глибока
І вечір глибокий на землю спада.
На лінії — трави, купини жовті,
Осоки похилі. Рідіє туман...
Я знаю — це приходиш знов ти,
Незаперечна безглузда зима.
Колючий вітер осоки полоще,
Виє тужно холодним хортом...
Я на лінії — за лінією Польща,
Я вартую Радянський кордон.

Настрій суворий. Суворий і строгий.
Проходжу — тріщать бадилля сухі.
А далі — дороги,

далекі дороги

На північ,

на південь,

на схід.

До міст і до сіл, полями розлогими
Між гір, між лісів, по долинах снують ...

Вони — нескладні ці всі дороги
Лежать через мій Радянський Союз.

По степу осінньому, ріках і водах,
Залізний путь і вербовий шлях
Ведуть до великих радянських заводів,

Ідуть у радянські колгоспні поля.

Спішать поїзди. Пароплави по річках ...

Я чую поклик сирен портових ...

Моя країно!

Мої п'ятиріччя!

Я ваш охоронець,

я ваш вартовий!

Вітер свистить, осоки полоще

І виє — виє холодним хортом.

Я ва лінії — за лінією Польща,

Я вартую

Радянський кордон.

Настрій суворий, суворий і строгий.

Проходжу — тріщать бадилля сухі ...

А далі: дороги,

дороги,

дороги

На північ,

на південь,

на схід.

Закутався обрій дубами старими.

Вони нерухомо стіною стоять.

Встає перед мене

моя Україна,

Моя батьківщина,

вітчизна моя.

Стою на варті.

Багнет і кулі,

І я, і всі ми готові на бій.

На бій за велику Спілку Республік,

Республік праці,

заводів,

хлібів.

Встає Україна з кайданів розкута,

Її я вартую,

люблю

і любив,

Частину великої Спілки Республік,

Республіку праці,

заводів,

хлібів.

Ніч притулилась до бору старого —

Холодна, осіння
 чорно - густа ...
Спокійні дороги,
Далекі дороги,
До шахт,
 у колгоспи,
 на Дніпрельстан.
Я вартую Радянський кордон.
Я на варті. Літак на старті,
Лінокори на чатах у наших морях.
Вся країна на варті!

20. XI 1933 р.

УРОЖАЙ

Шепотять не голосно
Спілим, спілим колосом
Та безмежні

сонячні лани.

Наш де, комсомоле, сів
З жовтим усом — волосом
Відає нам зерна

наливні.

Шелестять пшениці,
Хилиться до ніг.
Комсомоле,

дні ці
Наші дні!

Пам'ятаєш осінь ту,
Як вставали вдосвіта,
Як ми виступали

з сіл,
Гей, рушаймо, хлопці всі,
Молоді колгоспівці,
На осінній плановий
засів.

(Приспів) Шелестять пшениці і т. д.

Пам'ятаєш весну ти
З ранками чудесними,
Як ми виступали

всі.
Гнулись під колесами
Дороги заплескані —
То ішли машини
на сів.

Приспів.

А тепер дні теплі ось.
Між густими стеблами
Не зросла, не виросла
трава.

Це такий наш сів, колгосп,
Це такий наш сів, радгосп,
Наші, комсомольці,
це жнива.

Приспів.

Спіла, спіла жовта даль.
Вітер жито — жовк гойда —
Урожай ушир,
удаль,

углиб ...
Це нам, друзі, Жовтень дав.
Цей червоний Жовтень дав.
Це у боротьбі ми здобули ...

Шелестять пшениці —
Урожай.

Комсомоле,

в дні ці
Вирушай!

Жовтень 1993 р.

ВЕЛИКИЙ РЕЙС

Заhekаний

спинився паротяг,

Простягнувши ешелон важкий горою,

І руку семафор простяг,

Показуючи в синю даль дорогу.

Платформи навантажені ущерть

Сосновим лісом —

шпали магістралям ...

Іще, іще, іще, іще,

іще !..

В розгоні поїзд — далі, далі, далі ...

З лісів поліським полем лине ліс.

До магістралей,
будівних мережів,
Туди, де високо риштовання сплелись
І де порти нові ростуть на узбережжях.
Стрічай гостей.

Смолово пахне ліс.
Стрічай гостей. Донбас і Маріуполь ...
Сосна в снігу лежала жовтим трупом —
Риштовання

в мереживо

сплелись.

Прямує поїзд, і колеса в танку,
Ген до будов несись, важкий експрес.
Зупинки, станції і полустанки —
Поліський ліс

іде

в великий рейс.

Великий рейс.

Струнки в лісах соснових

Здіймають сосни голови у синь

Верхами — тихий шум,

і тихо знову

І в кожному стовбурі багато сил.

Зросла міцна. І зрізана під корінь

І жовтим стовбуром лягла на сніг

І буде на мідних будовах скоро —

Така історія сосни.

Рушає в рейс.

Дзвенять важкі експреси,
Рушає в рейс.

Десною череда.
Ідуть плоти і стукотять колеса.
Гримить країна — лісу дай!
Даєм!

Вантажимо!..
До риштувань підвозим.
Стрічайте ліс!..
Здоровий пах сосни.
І торять між дерев дороги ген обози.
Полоззя грузне

у пухнастий сніг.
То ліс іде до риштувань великих
З моїх лісів,
З Чернігівських лісів...
Гудок на тартаку до праці вже покликав,
І йдуть робітники з сусідніх сіл.
Ідуть.

І ліс іде — готові матеріали
Десною, залізницею — у даль,—
Щоб працю на будовах не спиняли,
Щоб не спинилася

на півдорозі
магістраль.

Захеканий
спинився паротяг.
Дихнув. Перепочив. І знов горою...

А семафор стоїть
і руку в даль простяг —
Показує
далеку ще дорогу.

Вересень 1932 р.,
с. Тупичів

ТРУДОДНІ

У колгоспі «Новосілля»
Після жнив було весілля.
Святкували урожайність,
Настю заміж виряжали.
Ех, та й весело ж було —
Святкувало все село.

От так дівчина —
Є за що!
Із ударниць ти найкраща —
Налічила восени
До двох сотень трудоднів!

Осторонь стояла боса,
Дивлячись на Настю косо,
Та прогульниця Явдоха —
Заздрість їла, та й не трохи...
А всі знали, та всі чули —
В неї дні — самі прогули.

Ех, Явдохо,
Ох, Явдохо...
Тільки ахи,
Тільки охи —
Працювати б так! так ні —
От тобі і трудовні!..

Коли коні запрягали,
У дворі та знявся гамір,
Побажань найкращих злива:
— Насте! Путь тобі щаслива!..
І сказав тоді Данило:
— Настю всі ми, всі любили...

Та й було, було ж бо за що:
Із ударниць ти найкраща —
Налічила восени
До двох сотень трудовнів.

І звернувся до Явдохи:
— Що, а заздрість дряпа трохи!

Ти б сподобалась мені —
Та твої ж де трудодні?
Та тебе ж любити за що,
Коли ти таке ледащо.

Ех, Явдохо,
Ох, Явдохо ...
Тільки ахи,
Тільки охи —
Працювала б так! так ні —
От тобі і трудодні !..

Насувався вечір теплий.
Пісня плавала над степом ...
І почулось од Павла:
— Ех, ударниця ж була!..
А з другого боку Люда:
— І була, і є, і буде!..

От так дівчина —
Є за що!
Із ударниць ти найкраща —
Налічила восени
До двох сотень трудоднів!

У колгоспі «Новосілля»
Після жнив було весілля.
Святкували урожайність —
Настю заміж виражали.

А із боку од Явдохи
Чулись довгі ахи, охи...

Ех, Явдохо,
Ох, Явдохо...
Тільки ахи,
Тільки охи,—
Працювати б так! так ні —
От мені і трудодні.

Харків 20—31-X 1933 р.

НА СТОРОЖІ

Вдень і вночі
 димлять домни.
Ідуть поїзди і дзвонять путі...
Стоїть боєць на червоному кордоні,
Сталевий багнет
 у міцній руці.
У степах, лісах
 на нашій землі —
Бойова робота
Творча робота.
І в морях на чатах завжди
 кораблі.

Бойові кораблі
Червоного флоту.
Ворог, ткнився на наші моря,
Спробуй — сунься
на наші кордони...
І піднімуть тоді
кораблі якоря
І затупають
ковані
коні
І червонофлотці - бійці,
Бійці сильні,
бійці відважні
Пандерник ворожий
Візьмуть на приділ,—
Ні кроку
в моря наші!
І червоні бійці,
бійці міцні,
Бійці сто раз загартовані,
Підуть удень, підуть уніч,
Підуть на ворога
моторами.
Над нашим кордоном
пропелер продзвенить.
Дзвінко і мідно повітря розріже,
Пілоти червоні

кинуть
свій
гнів,
Ворожі ескадрильї
покришать ...
Багвети очей встромив
У даль
На кордоні боєць відважний,
Червоний боєць ворогам
Не дасть
І кроку ступити
на землю
нашу.

1932 р.

НА ЧАТАХ

На чатах

сторожка ніч,

Вітер приліг

до ніг.

Збоку шелест

овсів,

Збоку широкі поля

І близько гомін із сіл.

І тепло пахне земля.

На чатах сторожка ніч,

А збоку

моторний клич —

Збоку гудуть трактори,
Збоку горять ліхтарі.
Колгосп молотьбу почав
І чуť голоси дівчат,
Радісні голоси
Сиплються із овсів.
А з другого боку кордон.
Там ворог чатує нас,
Там ворог

 заклав патрон
І шкiрить зуби війна.
Там сіл трудову тиш
Фашистський чобiт притис.
Я на чатах стою,
Мій зір темiнь протяв.
Вартую країну свою,
Вартую

вільне життя.

Праворуч
польський кордон
І шкiрить зуби війна,
Підстерігає нас,
Щоб лізти на наші гони
Через кордони.
Робота моторів чітка.
Армійця мідна рука.
Я спокій чатую ваш.
Через плече патронташ.

Нехай мотори гурчать,
Хай сиплеться сміх дівчат.
Нехай робота кипить —
Коли ж тривога — вмиль
Станем до зброї ми.
На чатах сторожка ніч.
Вітер приліг до ніг.
Збоку врожаї шумлять,
Збоку мотори гурчать
І терпко пахне земля,
і дзвінко — сміх дівчат.
Сиплються із овсів
Радісні голоси.
Збоку кордон — межа.
Хай вороги дрижать.

.
Ранок близько вже.
Наш вартовий стереже.

30.VII 1932 р.

МИ — ДЕСЯТОГО РОКУ

Мені 22 —

я десятого року.

Сила в мені незунично росте,
По землі я іду упевненим кроком,
П'ю повітря земне

міцне і густе.

На всі груди я дишу,

щоб тіло

міцніло.

Щоб повнилися м'язи силою вщерть,
Наливаюся соком, упертий і смілий,
Кров гаряча по жилах бушує — тече.

Мої друзі — в заводах,
Мої друзі — в радгоспах,
І зі мною у вишні друзі мої,
Мої друзі —

на Чорному морі матроси.

Мій ровесник на чатах
При кордоні стоїть.
Ми у вишні в гарячій упертій роботі,
Що годинно, щоденно штурмуєм знання,
Щоб життя
Не зарешувалося потом,
Щоб вперед крокувати не навмання.
Той — з Донбаса,
Ти — з Буга,
Я — з Полісся зеленого.
Однолітки, ровесники, друзі мої!
Ми зійшлись, щоб разом тут
Вивчати Леніна,
Гартувати себе для наступних боїв.
Нам по 22 —

ми з десятого року.

Ми — армійці,
Ми — призовники,
Станемо на сторожі республік широких,
Прийдем, сильні бійці, у червоні полки.
Ми в роботі —
Будуєм республіку нашу,
Ми — армійці, матроси — червоні бійці,

Комсомольці ми
З п'ятилітнім стажем.
Вмієм міцно тримати рушницю в руді.
Наша зброя —
Це молодість і рушниця
Наша зброя —
Техніка і знання.
Ми готові зустріти, як ворог полізе,
Ми готові на танк
або

на коня,

А республіка широко-широко стелеться.
Де початки її, де далекі кінці?..
Будуть з нас хороші буденівці,
Командири,
пілоти,
матроси,
бійці.

ГРИГОРІЙ ПЛОТКІН

Ми вчилися всім у тебе,
Щадиш людину твою!
Щадиш і каліку, і хворого,
Щоб ніхто не був би ніким.
Щоб ніхто не був би ніким,
Щоб ніхто не був би ніким.
І бачили всім твоїм
Народом твоїм твоїм
Однім твоїм твоїм
І кожному своїм своїм
(Ще не в твоїм твоїм)
І хоч і працюємо
І хоч і працюємо

Кам'янолюбці ти
З гартантамь сланимь.
Високі зброї зроби ти ризницю з зброї.
Наша зброя —
Не жоводієм з ризницею.
Наша зброя —
Гетьмані і зброїмь.
Не жоводієм зброїмь, не жоводієм зброїмь.
Не жоводієм зброїмь.

А речі НІНТОКІН-НІНТОКІН
До початку НІ, до початку НІ
Бувають з нас горілки бувають,
Кам'янолюбці.

НІНТОКІН,
НІНТОКІН,
НІНТОКІН.

ДІВЧИНІ

Ми мчали на яхті з тобою,
Шалена морячко моя!
Шляхами глибини морської
Щоб зник за бортами маяк.
Щоб вийти на простір широкий
І бачити кожну мить
Нордостом обпалені щоки,
Очей неймовірну блакить.
І хочеться ніжно сказати
(Шумує у грудях вогонь!):
Я хочу пришвартуватись
У гавані серця твого!

Сьогодні, солоного ранку
До речі слова оді:
Я стану на довгу стоянку
І не віддам кінців.
А хвилі біжать за кормою
І борт заливають наш.
Солоний вітер примор'я
Бере нас на абордаж.
А хвилі біжать без толку
Дзвенять на різних ладах.
— Країна моя — комсомолка
Така, як і ти молода!

За працею в шестиденках
Так радісно часто стає.
Бо ти найкраща спортсменка
І серце гаряче твоє.
Бо насторожену вахту
Рука твоя міцно бере.
... І мрії відходять,
мов яхти
В далекий, небачений рейс.

Одеса, 1933 р.

КРИК УНОЧІ

На бакборті — сигнальні вогні,
Тугі тропи замотано шнеком,
Густа африканська ніч
І природи тропічної флегма.
Чолка диму звисає з труби,
В небі краплями поту — зорі...
І такий голубий, голубий
Розсипається місяць у море.
За бортом повстає Гібралтар,
Поруч з ним — Гібралтарська протока.
На бакборті — зелений ліхтар
Таємниче примружує око.

Затишає у кубриках спів,
Дехто з хлопців на палубу вийшов.
Налягає вагою снів
Тривожна вахтена тиша.
На бакборті — сигнальні вогні,
Тугі троси замотано шнеком.
Густа африканська ніч
І природи тропічної флегма.
Вітер вимпел на щоглі колише...
Але раптом...

Луснула тиша, —
З африканського берега крик:

— В'ї-кк...

Три рази прогримів крик

І луна повторила:

— В'ї-кк...

І прибігли на палубу всі.

Пароплав завантажений стих.

Кожен з хлопців питанням насів:

— Що за крик?

Що за крик?

Ошарашений кожен стояв:

Зрозуміти цей поклик як?

І на змотаний сівши трос,

Питає Петруха - матрос:

— Гридю, що це?

Я тільки мовчав.

Я вдивлявся у ніч зза плеча.

Ніч мовчала смолисто-густа...

— Що за крик?— я очима питаю.

Налітає сухорлявий нордост

І питаю у матроса матрос:

— Як же, як же розшифрують

Африканські нічні слова?

І ніхто відповісти не міг

І ніхто уже спати не ліг...

* * *

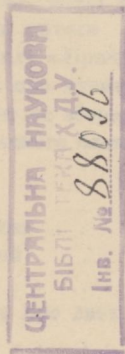
Тільки ранком лоцман з Гогуро

Розповів про тривожний гуд нам:

Це раби землероби-мурини

Привітали радянське судно.

1933 р.

З М І С Т

АРОН КОПШТЕЙН

Горлівський пейзаж	7
Шлойме - Довід Капулер	11
Кінедь лютого	13
До диклу «Лірична біографія шахтаря Р. А. Кравченка» .	15
Рядки про музику	17
Виступ на зборах татарської бригади	19
З ліричного блокноту	22

МАРКО ЗІСМАН

Жовтень	27
Урожай	30
Осінь	33
Балада про двох солдатів	36
Голос	41

ПЕТРО ДОРОШКО

Над томом Леніна	45
Лист без адреси	47
Гітара	50
На кордоні	33
Урожай	37
Великий рейс	60
Трудодні	64
На сторожі	68
На чатах	71
Ми — десятого року	74

ГРИГОРІЙ ПЛОТКІН

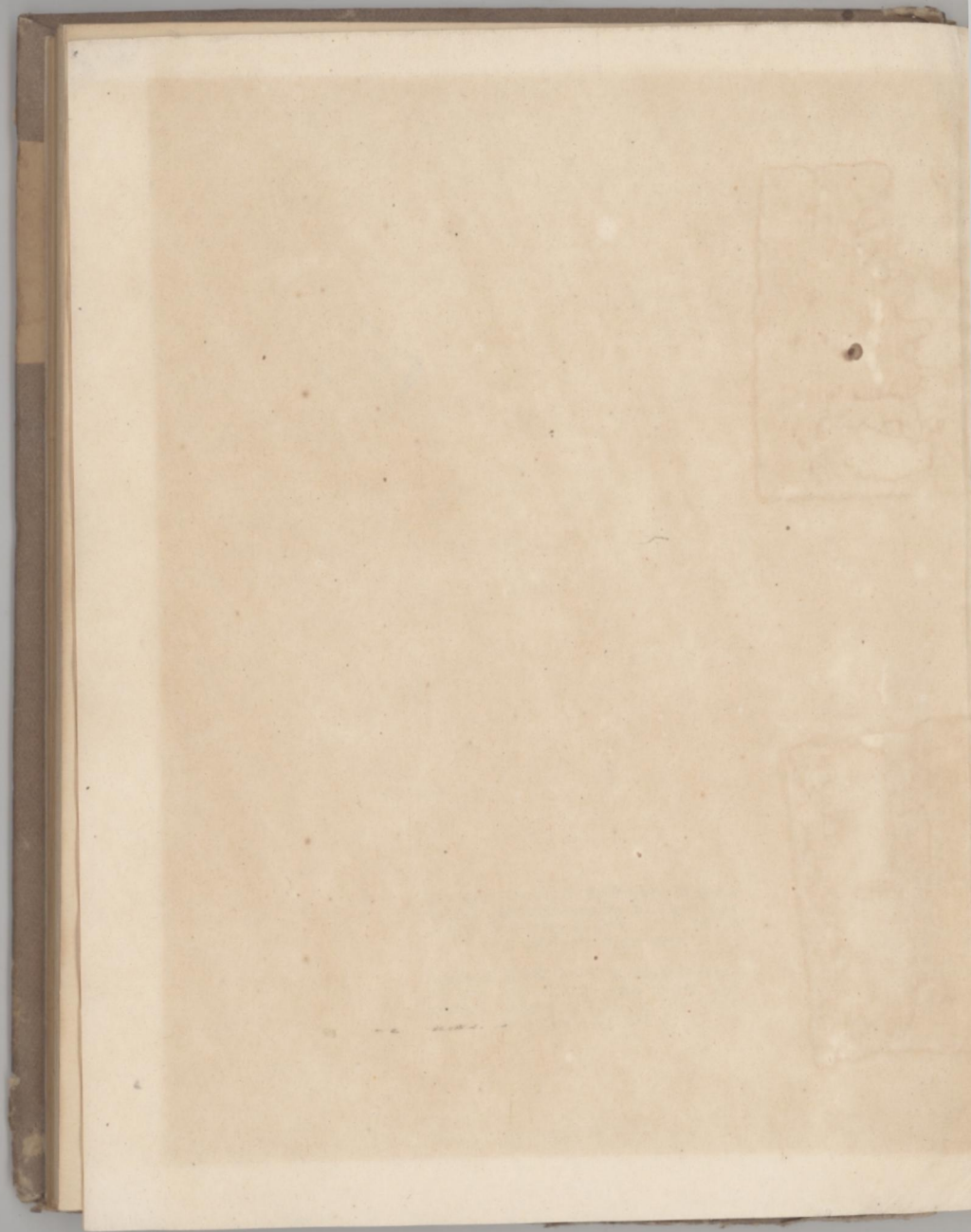
Дівчині	79
Крик уночі	81

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1000 S. MICHIGAN AVE.
CHICAGO, ILL. 60607
U.S.A.

Друкарня імені М. В. Фрунзе. Харків,
Донець - Захаржевська, 6. Уповнова-
жений Головліту № 1895. Зам. № 583.
Тир. 2500. 2³/₄ друк. арк.

Видання № 290. Папір ф. 72x110—53 кг.
1³/₈ пап. арк. 1 пап. арк. 91392 лют.
Здано в роботу 14-V-35. р. Підписано
до друку 1-VIII-35 р.

7